

MUZEJ GRADA KOPRIVNICE - STARI MAGISTRAT

Opis kulturnog dobra

Stara gradska vijećnica za povijest Koprivnice posebno je važna jer je najstariji očuvani zidani objekt u gradu Koprivnici koji se koristio kao stari magistrat od 17. stoljeća, potom kao podžupanija, zatim Kotarski sud s gradskim zatvorom, prostor UNHCR-a, SDK-a, a dio zgrade se koristio i kao privremeni smještaj i društveni stan. Od 1963. godine u veći dio objekta smješten je Muzej grada Koprivnice, a tek od 1997. godine stari magistrat se u cijelosti koristi za potrebe Muzeja grada Koprivnice kao javne ustanove općeg dobra.

Muzej grada Koprivnice je objekt javne namjene s prizemnim istočnim krilom, visokim tavanom, manjim unutrašnjim dvorištem koje je glavnom komunikacijom povezano s prostorom Trga, a sporednom gospodarskom ima izlaz na zapad, ulicu Đure Estera. Uz istočno pročelje nalazi se izdvojeno gospodarsko dvorište formirano kao bočno pridruženi vrt s gospodarskim izlazom na istok, Vijećničku ulicu.

Današnja zgrada Muzeja grada Koprivnice je jednokatna građevina U-tlocrta s naglašenim dijelovima ranijih faza 17. i 18. stoljeća (zapadno i sjeverno krilo) i dogradnji iz 19. stoljeća (istočno krilo), s podrumom pod najstarijim dijelom, visokim dvoslojnim šatorastim krovom i prostranim tavanskim prostorom. Trokrako unutarnje stubište povezuje prizemlje i prvi kat, dok je novije južno stubište prilaz prvom katu objekta sa zapadne ulične strane. Glavnim sjevernim pročeljem orijentirana je prema starom trgu, vojnom vježbalištu i Paraden Platzu koprivničke kasnorenesansne tvrđave s pilovima 17. i 18. stoljeća i parkovnom površinom 19. stoljeća. Objekt je spomeničke vrijednosti, no potrebna mu je temeljita obnova.

VRIJEME IZGRADNJE

Objekt je građen 1660. - 1680. kao prizemnica, a tijekom 18. i 19. stoljeća znatno je pregrađivana i dograđivana. U prvoj fazi 17. stoljeća uz srednjovjekovnu ulicu-trg imala je tlocrtnu osnovu pravokutnika koji je najvjerojatnije ujedinio dvije ili tri srednjovjekovne parcele. Druga faza iz 18. stoljeća je uz novoformljeni trg kasnorenesansne protuturske tvrđave izgradila jednokatno sjeverno krilo koje povezuje s ranijim zapadnim krilom. U 19. stoljeću, kada stari magistrat postaje sud, dograđuju se dvorišni dijelovi uz zapadno krilo i prizemno istočno krilo u kojem su smješteni zatvori.

ORGANIZACIJA PROSTORA

Tlocrtna osnova starog magistrata ima oblik slova U, odnosno slova L (jednokatni dio) s prigrađenim prizemnim istočnim krilom. Ispod zapadnog krila je podrum u koji se ulazilo strmim jednokrakim

stubištem iz veže. Tri podrumske prostorije su odijeljene debelim zidovima, svodene su križnim i bačvastim svodovima, a u zidovima postoje male zidane niše. Podrumski prostor osvijetljen je visoko postavljenim malim prozorima čija je funkcija, uz manje odzračnike, bila ventiliranje zraka i prirodno reguliranje kapilarne vlage.

Prizemlje je organizirano oko široke veže popločene opekom koja je opločenjem i komunikacijom povezana s Trgom i manjim unutrašnjim dvorištem. Svod je križni, a u južnom dijelu svodjen je tipom čeških kapa. Zapadno krilo sadrži niz većih i manjih međusobno povezanih prostorija pravokutne osnove. Prostorije su različito svodene: bačvastim svodom, križnim i svodom tipa češke kape. Razdjelni zidovi su tanji od obodnih, a pojedine prostorije imaju komunikaciju s vežom i unutrašnjim dvorištem. U zidovima nalazimo zidne niše i ugaona zadebljanja koja su dio starog sistema grijanja (zidne peći i kamini). Prozori zapadnog krila zaštićeni su kovanim željeznim rešetkama različitih oblika i visokog kovačkog umijeća, a pripadaju vremenu izgradnje objekta. Između veže i zapadnog krila nalaze se autentične željezne vratnice. Podovi od dasaka su prilikom adaptacije prostora zamijenjeni klinker pločicama. Uz južni dio zapadnog krila u 19. stoljeću je prigraden hodnik s dvokrakim stepeništem i sporednom komunikacijom na prvi kat, dok je uz istočnu stranu zapadnog krila prigraden manji hodnik koji je djelomično zatvorio lučno svodenu komunikaciju između veže i unutarnjeg dvorišta. Sjeverni dio prizemlja sastoji se od tri pravokutne prostorije koje se nižu uz uski bačvasto svodeni hodnik. Prostorije nemaju svodove, a stropovi su žbukani. Hodnik se sastoji od dva dijela, skreće prema jugu i prizemnom istočnom krilu. U pet prostorija nekad su bili smješteni zatvori (očuvani su ostaci), a danas se u njima zbog nedostatka prostora nalaze muzejska knjižnica i spremišta. U južnom dijelu sjevernog krila naknadno je smješten mokri čvor (zahodi), što je zatvorilo komunikaciju prema velikom gospodarskom dvorištu u kojem su se prema planovima 18. stoljeća nalazile staje za konje. Iz veže prema prvom katu vodi široko dvokrako drveno glavno stepenište koje trećim, nešto strmijim krakom vodi prema tavanu.

Prvi kat ponavlja prostornu organizaciju prizemlja. Današnje stanje posljedica je adaptacije za potrebe izložbenog muzejskog prostora iz sredine šezdesetih godina (prema vlastitom usmenom kazivanju autor adaptacije 1963. godine bio je Vjenceslav Richter). Posljedica adaptacije je izostavljanje razdjelnih zidova i zazidavanje prozorskih otvora. U predvorju uz stubište zazidan je lučni prozorski otvor prema unutrašnjem dvorištu, tako da je predvorje postalo mračnije. Predvorje je povećano ukidanjem pregradnog zida i povezivanjem predvorja s nizom od sedam prostorijama izložbenog prostora, koje su uskim hodnikom povezane s predvorjem i čine "kružni tok". Prostorije nemaju svodove, a stropovi su ožbukani. Podovi su drveni, daščani, grube, rustikalne izrade. Iznad zapadnog krila nalaze se dvije velike povezane prostorije i splet od sedam omanjih prostorija i komunikacija čije nejasne arhitektonske odnose i rješenja svodova nastala prilikom brojnih pregradnji treba naknadno razjasniti. U prostoru prvog kata sačuvani su ostaci sistema grijanja s ugaono postavljenim kutnim pećima koje su se ložile iz predvorja.

Tavan je izrazito visok i nije pregrađivan. Osvjetljenje prostora dobiveno je sa po jednim prozorskim otvorom na južnom i istočnom zabatu objekta. Prostorom dominiraju dva velika dimnjaka neobičnih amorfnih oblika (prilikom adaptacije svakako ih valja prihvatiti i sačuvati). Pod je popločen kvadratnim pločicama od opeke. Istom vrstom opeke (kvadratna opeka s utisnutom križnom mrežom) su prije devastacije bili opločeni veža i trg ispred objekta, a tragove opeke na mjestima nalazimo i u unutrašnjem dvorištu, ali i na javnim prostorima stare gradske jezgre. Kako se radi o

oploćenju Koprivnice iz 17. i 18. stoljeća, prilikom adaptacije objekta valjalo bi razmisliti o njegovoj zaštiti i rekonstrukciji, pa čak i o izradi replike opeke, jer se radi o proizvodu koprivničkih ciglana iz istog razdoblja.

PROČELJA

Glavno sjeverno pročelje pravilno je komponirano i razdijeljeno sa sedam prozorskih osi. Središnji dio pročelja je plitko rizalitno istaknut, a u prizemlju je naglašen velikim lučno oblikovanim portalom. Okvir portala izveden je u kamenu pješčenjaku s naglašenim branicima, kapitelnim zonama i zaglavnim kamenom. Na dovratnicima su vidljivi tragovi klesarskih oznaka, a na istočnom dovratniku je čitljiva oznaka "N 81, 7 (oštećenje) 1861", što navodi na pretpostavku da je ulazni portal današnji oblik dobio prilikom adaptacije 1861. godine. Prozori su pravokutni. Zazidan je jedan prozor prizemlja i dva prozora prvog kata (jedan na bočnom istočnom pročelju). Fasada je ožbukana, a prilikom neke od obnova skinute su prateće profilacije i ukrasi oko prozora. Glavno sjeverno pročelje ima cokl, završni krovni i razdjelni vijenac, što se nastavlja i na starijem zapadnom pročelju. Zapadni dio objekta ima podrumске prozore. Na sjeverozapadnom uglu objekta nalazi se udubljenje koje je nekoć služilo za skulpturu ili "cimer", odnosno oznaku djelatnosti koja se u objektu obavljala. Godine 1997. je na to mjesto vraćen "IUS GLADII", oznaka za pravo mača, odnosno desnica s isukanim mačem koja označava pravo izricanja smrtne kazne kao najvišeg oblika sudbene kazne koju podjeljuje i odobrava isključivo kralj. Zapadno ulično pročelje ima šest prozorskih osi kojima je kasnijom prigradnjom pridodana još jedna. Dio prozorskih otvora zapadnog i sjevernog pročelja u prizemlju imaju kameni profilirani okvir i vrlo vrijedne rukom kovane željezne rešetke iz 17. i 18. stoljeća.

Dvorišna pročelja su uslijed niza pregradnji izgubila prvobitni oblik, čime je narušena cjelokupna koncepcija objekta. Prilikom istraživanja potrebno je izvršiti temeljitu analizu dvorišnih pročelja, prozorskih otvora, ulaza i većih lučnih otvora, uz prijedlog muzeološke prezentacije jednog ili više graditeljskih slojeva.

KROVIŠTE

Visoko, šatorasto, dvosljemeno, pokriveno biber crijepom. Posjeduje zanimljivo oblikovane odzračnike i dimnjake različitih veličina, ali ne i prozorske otvore, osim na južnom i istočnom zabatu.

VALORIZACIJA

Stari magistrat, stara gradska vijećnica je objekt spomeničke vrijednosti po povijesnoj i kulturnoj važnosti, svom položaju u naselju, oblikovanju volumena, organizaciji prostora, povezanosti unutrašnjeg prostora zgrade i prostora tvrđave, mjerilom i načinom oblikovanja utilitarne barokne arhitekture javnog karaktera na samoj Granici, u neposrednoj blizini vojne opasnosti. Činjenica da se radi o jedinom primjeru očuvane zidane arhitekture javne namjene iz 17. i 18. stoljeća unutar stare gradske jezgre govori o važnosti ovog objekta kao nepokretne graditeljske baštine grada Koprivnice.

STANJE

Zapuštenost objekta i niz devastacija zahtijevaju smišljenu obnovu koja bi u okvirima postojeće muzejske namjene objekta vratila vrijednost ovom vrijednom primjeru graditeljske baštine Koprivnice. Suvremena, analitički osmišljena i prema konzervatorsko - restauratorskim smjernicama planirana i provedena adaptacija objekta zasigurno će unijeti novu vizualnu, prostornu i društvenu kvalitetu u samo središte stare gradske jezgre grada Koprivnice.

Literatura:

1. Horvat, Rudolf. Povijest sl. i kr. grada Koprivnice. Zagreb, 1943., pretisak, Koprivnica 2003.
2. Brozović, Leander. Grada za povijest Koprivnice. Koprivnica, 1978.
3. Grupa autora. Koprivnica - grad i spomenici. Zagreb, 1986.